

KRONIEK.

BOEKBESPREKING.

ARTHUR VAN SCHENDEL, *Merona, een edelman*, Amsterdam, J. M. Meulenhoff, 1927.

„In den morgen toen Renaldo Maria geboren was, enkele dagen voor het Kerstfeest, zag zijn moeder door de geopende luiken de ster Venus stralend boven den einder. Een traan vloeide uit haar geluk, want haar ziel verstond dit licht als een teeken dat de dag die volgde goed zou zijn en vol van den zegen dien zij bad. Gelijk met den zoon ontving zij van den hemel de kennis welke menige moeder tot de hoogheid der engelen verheft en haar behoedt voor iedere smet der wereld, voor de vrees en de ongewisheid die in dwaling voeren. Er is van deze kennis niets te zien dan een klaarheid in het gelaat, door velen gehouden voor een onvergankelijken glimlach; de oogen zijn meestal nedergeslagen, de lippen gesloten, behalve voor het kind dat, wanneer het groot is geworden, zich altijd herinneren zal hoe zijn moeder het in de armen droeg.”

Zoo begint dit nieuwe verhaal van Van Schendel. Men mag zeggen wat men wil, maar persoonlijk is dit zonder twijfel zéér. Wie zou het anders kunnen geschreven hebben dan de mystiek-geaarde en liefelijk-gevooisde prozaïst Van Schendel? Hij is er heelemaal in, met al zijn zoete bekoringen, zijn geheimzinnigen glimlach (die zooveel te verbergen schijnt, en misschien ook wel verbergt....) en ik verzeker u, ditmaal krijgt hij honderden — door de wereld onbesmette — moeders op zijn hand, om niet te spreken van de duizenden jonge meisjes, die van deze gevoileerdheid, deze dwepende matheid, dezen zwoelen en beloftevollen weemoed al dadelijk „weg” zijn. Ja van den toon alléén al!

Maar ik durf voorspellen, dat éér deze eeuw ten einde is over Arthur Van Schendel vaak op dezelfde wijze gesproken zal worden als thans over onzen — trouwens heelemaal niet onbelangrijken noch onrespectabelen! — Rhijnvis Feith, sentimenteeler nagedachtenis.

Gelukkig, er zijn vrij wat frisschere bladzijden in dit, Van Schendel's nieuwe renaissance-verhaal; het wordt zelfs, zou ik zeggen, verderop hoe langer hoe sterker. En wij gelooven ten slotte gaarne, dat er, in dien wonderlijk-levenden tijd, waarvan het altijd weer zoo interessant is te lezen, edele typen als deze Merona hebben bestaan, trouw aan een jeugd liefde tot in den dood, en in dien heerlijken trouw al de devotie leggend, waaraan hun ten halve middeleeuwsch gebleven ziel behoefte had. Waarom dan niet van hen te droomen, te verhalen — en zich aan zoo'n droomverhaal zaliglijk te bedwelmen? Het „realisme” is toch immers van de baan — en voor goed, niet waar?

H. R.

JET LUBER, *De drie Levens van Nina Vesper*, Amsterdam, Van Holkema en Warendorf, 1927.

Jet Luber rediviva! — Jet Luber, indertijd medewerkster o.a. aan Elsevier's Maandschrift met fijne schetsen — rediviva met een ersten roman.

Een roman van een meisje-studente, van verscheiden meisjes-studenten eigenlijk. Hij rammelt wel een beetje, deze roman, bij gebrek aan stevige compositie en centrale figuur. Maar hij is levendig en aardig, laat ons zeggen: leesbaar, ofschoon hier en daar een beetje meisjesachtig wild en vluchtig neergepend. Maar het is dan ook een eerste roman — een eerste poging, die, laat ons hopen, door ernstigere gevolgd zal worden. 't Was niet onpractisch gezien van Jet Luber, al haar meisjes-studenten — meer meisjes dan studenten zonder twijfel! — een man te bezorgen en op deze welbeproefde wijze haar verhaal zoo gelukkig-bevredigend te doen afloopen. Alleen: het leven loopt soms een beetje anders af.... Maar het leven is dan ook geen roman, zal men zeggen. Geen gezellige roman ten minste. Het leven.... nou ja, enfin!

H. R.

H. LAMAN TRIP—DE BEAUFORT, *Onder de Zon*, Bussum, C. A. J. van Dishoeck, 1927.

Het beste dat ik tot nog toe van deze schrijfster heb gelezen. Het eenvoudigste. Er zijn frissche verhalen bij, knap en zakelijk — soms wat al te zakelijk — verteld. Andere doen een weinig journalistiek aan, niet genoeg gestijld voor in een boek.

Men moet aandachtig lezen. Soms schijnt deze geest wat nuchter, wat droog, ja bijna hard. Maar het gevoel zit er wel onder.

Ik geloof dat mevrouw Laman Trip nu op den goeden weg is.

H. R.

MENNO JACOB HOMAN, *Tar*, oorspronkelijke roman, Den Haag, N. V. Boekhandel, voorheen W. P. van Stockum en Zoon, 1927.

Zelden maar las ik zoo'n zonderling boek als deze „oorspronkelijke” „roman”. De bijvoeging „oorspronkelijk” doet bijna comisch aan — in ieder geval komt het voor uit een wel zeer naïve mentaliteit. De kenschets „roman” is geheel onjuist —, het heeft niets van een roman —, elk vertelsel, dat pl.m. 300 bldz. lang is, kan nog geen roman heeten! Stelt u zich voor een boek, gevuld met zeer zorgvuldige beschrijvingen, het boeren- en buitenleven betreffend — stuk voor stuk af, zonder letterkundige waarde, en toch, door haar liefdevolle juistheid hier en daar aantrekkelijk. Een boek waarin Tar, een vijftienjarige boerenjongen, jongmaatje op een hofstede, de hoofdpersoon is. Die Tar is de vlijt, de ernst, de deugdelijkheid in persoon. Hij is wat meer dan een gewone

boerenjongen, hij wil graag leeren, hij zet zijn oogen open — hij teekent met toewijding en hij studeert 's avonds in boeken over landbouw. Maar wat er verder in Tar omgaat, daarvan blijven wij ten eenenmale onkundig. Van de ziel, het hart of de begeerten — of zelfs maar de gewoonten van hem omringende menschen krijgen wij niet den flauwsten indruk. De schrijver heeft er blijkbaar geen oogenblik over gedacht menschen uit te beelden of zelfs maar stemmingen te wekken. Wat eigenlijk zijn plan is geweest toen hij het boek begon — wat hij heeft willen zeggen — ik kan er zelfs niet naar gissen.

Als het hem alleen om Tar te doen was geweest, dan had hij ons wel wat meer mogen laten zien, dan deze onwaarschijnlijke braafheid alleen. Toch maakt het boek zoo'n bijna overweldigenden indruk van goede trouw, dat wij er nog een soort eerbied voor krijgen, al is het dan in vele opzichten bepaald heel mal. De onberispelijke en leerrijke stijl, waarmee de boerenbevolking zich met elkaar onderhoudt, is op zich zelf het toppunt van belachelijkheid. Ik geloof dat de heer Homan de aangewezen man zou zijn om de schoolboekjes-litteratuur te verrijken en dat meen ik in vollen ernst — want knipt men zijn „Tar” in bijvoorbeeld tien deelen, dan hebben wij tien aardige leesboekjes voor de lagere school en die hun opvoedende kracht niet zouden missen. Want Tar is het voorbeeld van een voorbeeldigen boerenknaap en wij worden zoo voortdurend nauwkeurig op de hoogte gesteld van zijn werkzaamheden, dat iedereen schik krijgt in al die karweitjes en graag een handje zou willen meehelpen.

Tar teekent graag, niet vrij en wild — maar methodisch, zorgvuldig — hij gebruikt bekende motieven — hij benut voorbeelden — enfin, hij is de vaardige en kunstzinnige handwerksman in den dop.... Maar hij is toch ook een wordend mensch, zou men zeggen — nu ja, daar hoort en ziet de lezer niets van. Trouwens, het leven op die hofstede is er zoo correct — zoo beschaafd, zoo zedelijk, zoo kuisch — zoo bloedeloos-rustig, dat de stedeling zijn verbazing niet op zou kunnen, als hij dit wonder in werkelijkheid aanschouwde. En het eigenlijke leven op de boerderij krijgen we ook niet te zien, het zijn eigenlijk allemaal nauwgezette details, studies die ons, aaneengeregen, als roman worden aangeboden.

Als we Tar aankijken dan is het of we voor een gebouw staan, waarvan we alleen den volmaakten voorgevel zien — maar als we gaan verlangen er eens rondom te loopen, dan zien we dat het enkel gével is, — als een tooneeldecor — zonder diepte. De schrijver is een zeer correct opmerker — en ik las enkele gedeelten dan ook met een leergierig plezier. Het is of de schrijver wil bijdragen aan onze algemeene ontwikkeling. Ook folkloristisch is hij onderlegd — maar hij dient het toch op den duur in een ander genre te zoeken, dan die der litteratuur „tout pur”.

J. D. W.

A. M. DE JONG, *Naar zonnige landen in donker getij*, met 46 illustraties, Amsterdam, Em. Querido's Uitgevers Maatschappij, 1927.

Een reis te mogen maken naar zonnige landen, als het weer bij ons nog guur is, druilerig en ongestadig, wie die er geen lust in zou hebben, — vooral als die reis ons zoo aangenaam mogelijk gemaakt wordt?

A. M. de Jong werd in zijn functie van journalist door een Noorsche Scheepvaartmaatschappij uitgenoodigd, met hun stoomjacht de Meteor, een aangenaam, niet te groot schip, een reis van een maand te maken. Het jacht zou verschillende zuidelijke kusten aandoen en de reiziger werd in de gelegenheid gesteld, Monaco, Napels, Messina, Alexandrië, Palestina, Egypte, Athene, Malta en Corsica te bezichtigen. Een aanlokkelijk voorstel! De Jong geniet van de verrukkelijke zeereis, hij zet zijn gemoed en zijn zinnen open, hij luiert, bewondert, hij let op — en de korte oponthouden op verschillende kusten benut hij intens. Toch is hij geen fanatiek toerist; hij wil met een onbevangen gemoed, met een rustige zielsgesteldheid de verschijnselen der wereld in zich opnemen — hij heeft een afkeer van de nerveuse krampachtigheid der sightseeing en juist daardoor waarschijnlijk gelukte het hem in die eene maand vrij veel te zien en te beleven. Voor bereisden en wetenschappelijke lezers zullen deze journalistieke verslagen wel weinig nieuws bevatten, maar om de frischheid der opmerkingen toch nog wel de moeite waard — en voor den leek zijn ze heel aardig, want zij zijn vlot en fleurig, hier en daar heel grappig en overal zonder pose. Een gezond man met een helderen blik gaat op reis en geniet; hij vertelt er van zonder geleerdheid of gewichtigheid. Deze reisherinneringen zijn niet heel goed geschreven en al lezend beving ons een plotseling heimwee naar Couperus die zoo'n gracieuze rhythmie had voor zijn reisbeschrijvingen, wiens verfijnde stijl op een poëtischer bewogenheid en een grooter cultuur wees. Toch, hoewel men bij De Jong geen deugdelijke kennis der oudheid veronderstelt, toch boezemt zij hem wel belangstelling in, hij put zooveel mogelijk uit wat hij weet om te begrijpen, datgene wat hij ziet — d.w.z. hij tracht den geest der verschijnselen te vatten, en dat is reeds veel. Hij heeft schik in den Oosterling, hij heeft eerbied voor de Joden in Palestina, hij vertelt boeiend van het werk der Zionisten — hij betreedt met ontzag de Heilige Plaatsen der Christenheid — Nazareth, Bethlehem met de geboortegrot, Palestina met het Heilige Graf, maar zijn ontzag verkeert in weemoedige ontzuivering als hij ziet dat zelfs de heiligste plekken der wereld de menschheid niet zooveel ontzag in boezemen, dat zij er haar partijzucht en bemoeizucht van verwijderd houdt. Slechts het veld waar, volgens de overlevering, den Herders de geboorte van Jezus werd verkondigd, ligt onaangetast.

„Het veld der herders ligt nu als toen, stil en tierloos, te midden der andere velden; nergens zijn er teekenen van de al te klaarblijkelijke

vereering der afgunstige volgelingen, nergens is goud of zilver of pracht van borduurwerk en gewaden. En deze stille, onaanzienlijke weide ontroerde mij meer dan alle andere heilige plaatsen met hun geweldige basilisken, hun veelkleurige lampen, hun goud en zilver te zamen." J. D. W.

GERARD BROM, Grootstad. Amsterdam, Van Munster's Uitgevers-Mij., geen jaartal.

JEF MENNEKENS, Keur. Antwerpen, De Sikkel, 1926.

Zooals zoo vaak: met poëzie hebben deze sonnetten waarlijk niets te maken. Een strenge vorm zonder noemenswaardigen inhoud. Afgepaste, volgestopte regels; rijmen, die men droomen kan. Het papier is geduldig, de uitgever blijkbaar ook, doch den lezer wordt verzocht nu eindelijk maar eens er het bijtje bij neer te leggen en voor deze en dergelijke zendingen looze nooten te bedanken.

Als de heer Brom maar niet zoo groot-stadserig, geweldig-dichterlijk leek, zou men hem niet zoo onvriendelijk naar huis behoeven te sturen: wij zondigen allen in vele en de criticus zeker niet minder dan de dichter, doch buitendien doet meester Chronos de zaken beter en vollediger dan wij. Jef Mennekens bij voorbeeld brengt er zeker niet veel meer dan zijn Noordelijke confrater van terecht, maar hij doet het alles op een zoo bescheiden, beminnelijke wijze en zoo volmaakt ter goeder trouw, dat men tot geen kwaad woord komen kan.

Het is nu eenmaal niet anders: van genieën alleen kan de dichtkunst niet leven. Ieder heeft zijn plaats en wie vandaaruit zijn taak te volbrengen weet en zich tevreden vermag te stellen met het hem toegemetene, kan men niet hard vallen, indien hij geen meesterwerken voortbrengt.

R. H.

J. LAENEN, Een Onbescheidenheid. Amsterdam, De Spiegel. Geen jaartal.

Voor wie is dit met zorg uitgegeven boekske bestemd? Voor met historischen zin begiftigde huisvrouwen of voor geschiedkundigen van professie, die van keukengeheimen niet afkeerig zijn? Misschien ware het beter geweest, indien mijn vrouwelijke confrater er zich over ontfermd had, doch het toeval heeft het nu eenmaal anders gewild. Laat ik mij ertoe mogen bepalen U even in te lichten omtrent den inhoud. Deze bestaat uit een opsomming van al de heerlijkheden op culinair gebied, welke bij de nonnekens van Muizen, levende in het klooster van dien naam bij Mechelen, ter tafel werden gebracht, bijna vier eeuwen geleden en die stellig niet onder zullen hebben gedaan voor de maaltijden, waaraan onze goede Tyl Uilenspiegel zich placht te bezondigen en waarbij Pallieter's festijnen eenvoudig kinderspel moeten zijn geweest.

R. H.

AUG. VAN CAUWELAERT, *De Vlaamsche Jongeren van Gisteren en Heden, 1910—1927*. Antwerpen, N.V. Leeslust, 1927. (Eindhoven, N.V. Lecturis).

Wat voor Nederland Nieuwe Geluiden is, moet deze bloemlezing voor Vlaanderen zijn, met dit verschil, dat zij een noodzakelijke aanvulling van Coster's bundeling beteekent. Want, inderdaad, deze laatste is wel zeer onvolledig en zeer eenzijdig ten aanzien van de poëzie onder Zuidelijke burenen ingericht. Anders heeft zich de dichtkunst der laatste jaren in Vlaanderen ontwikkelt dan hier, zou zij minder belofterijk zijn? Ik waag het te betwijfelen. Wat de Noorderling meer heeft aan aesthetische getraindheid, mist hij aan menscheijkheid d.i. aan eenvoud en waarachtigheid. En de bron van alle schoonheid ligt nu eenmaal juist iets dichter aan deze zijde! Een beetje beschamend doet daartegenover de hooghartigheid aan, waarmede een deel onzer kritiek de Vlaamsche poëzie meent te moeten bejegenen. De heeren zullen van deze met zorg samengestelde, royaal uitgegeven bloemlezing niet willen leeren, doch degeen, die onbevangen staat tegenover elke schoonheidsuiting als zoodanig, zal in dit boek veel vinden, dat hem met vreugde vervult.

Rest nog op te merken, dat André Demedts, de hekkesluiter, mij van de jongsten buiten twijfel de meest belovende schijnt. R. H.

J. L. BOENDER, *Is. Querido en het begrip literatuur*. Maastricht, Boosten & Stols, 1927.

Het is een onvergeeflijke lafheid van den schrijver van dit pamflettistisch geschrift, dat hij zich verscholen heeft achter een pseudoniem. Buitendien hinkt het op twee gedachten: aan den eenen kant is het een scherp persoonlijke aanval op Querido en aan den anderen kant een breeder opgezette attaque tegen zekere richtingen in ons proza. Dit alles maakt de beoordeeling ervan niet gemakkelijker. Natuurlijk: het bevat feiten, plagiaat-voorbeelden, die van den beschuldigde openlijke weerlegging vorderen, doch hiertegenover staat veel, dat aan een „hetze" doet denken. Men vergete toch niet hoe ontzettend goedkoop het railleeren van litterair werk is! Indien de schrijver zich, als eertijds Hopman, in een stalen, maar blanke wapenrusting gestoken had, zou men althans zonder twijfel in het nobele doel van zijn vechtpartij hebben geloofd, waarbij nog komt dat het toen een actueel geval betrof, terwijl thans de ruzie wel wat heel opzettelijk schijnt gezocht!

Eén ding kan men intusschen uit dit boekje leeren: heel pluis is het in ons litteraire leven niet. Wanneer de eene schrijver bijna tien vel nodig heeft om den anderen den nek om te draaien, zijn de Muzen ver, verder dan wenschelijk is voor een gezonde bloeiende letterkunde in een klein land als het onze. Dat staat als een paal boven water. R. H.